

Odeljenje za ljudska prava i zajednice

Odsek za nadgledanje pravosudnog sistema

Zabrinutosti oko potvrđivanja optužnice

Izdanje 8

Oktobar 2010.

Izvršni pregled

Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju, Misija na Kosovu (OEBS) je zabrinuta da krivično pravosudni system može da krši međunarodni zakon o ljudskim pravima i pravni okvir Kosova kada odlučuje o potvrđivanju optužnih saslušanja za vreme krivičnih procedura. OEBS je uočio da brojna potvrđivanja optužnih saslušanja koja nisu bila u skladu sa pravnim okvirom Kosova su samim tim kršila pravo okrivljenog na fer suđenje.

OEBS je nadgledao saslušanja za potvrđivanje sa manje više potpunim pristupom materijalu koji odbrana imala od tužilaštva i netačnim vođenjem zapisnika, zahteva za javnim suđenjem koji nisu poštovani i potvrđivanja presude sa malo obrazloženja. To što je rečeno ne znači da su sva OEBS-ova zapažanja bila negativna a izveštaj se završava sa primerom saslušanja za potvrđivanje koje je dobro obrazloženo.

Propust da se obelodani materijal okrivljenima

Međunarodni zakon zahteva da se tužilaštvo i odbrana tretiraju podjednako uključujući i jednake prilike da predstave svoj slučaj. Jedna strana ne treba da bude stavljena u znatno nepovoljniji položaj u odnosu na drugu. Ova potreba uključuje i potrebu tužilaštva da dostavi material koji poseduje odbrani.¹ Pravni okvir na Kosovu je dosledan međunarodnom zakonu.

Zakon o krivičnom postupku Kosova² (ZKPK) koji se primenjuje reguliše proceduru za optužnice i potvrđivanje optužnica. Termin optužnica nije definisan ali ZKPK, među ostalim tačkama, objašnjava da jedna optužnica treba da sadrži “vreme i mesto počinjenja krivičnog dela,³ objašnjenje o osnovama za podizanje optužnice dokaze koji utvrđuju ključne činjenice.”⁴ ZKPK definiše saslušanje za potvrđivanje kao “saslušanje na kojem sudija donosi odluku o optužnici...”⁵

Tužioc treba da obezbedi odbrani materijal koji se odnosi na optužnicu kada se optužnica podigne, ne kasnije, osim ukoliko već nije obezbeđen prethodno.⁶ Posle podizanja optužnice postoji nastavljena obaveza tužioca da u periodu od 10 dana od prijema bilo kojeg novog materijala isti dostavi odbrani.⁷ OEBS je zabrinut da ovaj material nije uvek dostavljen okrivljenom..

23. Novembra 2009 u Okružnom sudu u regionu Gjilan/Gnjilana nekoliko advokata je obavestilo sudiju za potvrđivanje okružmpg suda da je tužioc propustio da im dostavi stavke koje su predstavljale

¹ Evropski sud za ljudska prava, *Foucher v. France*, 18.Mart 1997, paragraf 36.

² Privremeni krivični zakon Kosova, proglašen Uredbom UNMIK-a br. 2003/26, 6. Jul 2003 sa naknadnim izmenama. 22. Decembra 2008 Kosovo je proglasilo Zakon br. 03/L-003 O izmenama I dopunama Privremenog krivičnog zakona Kosova br. 2003/26 koji je zakon ostavio suštinski istim onom zakonu iz 2003 dok je deo o dogovoru priznanja krivice dodat, član o dužini policijski naređenog protvora je izmenjen I ime zakona je izmenjeno u Krivični zakon Kosova.

³ ZKPK Član 305(4).

⁴ ZKPK Član 305(5).

⁵ ZKPK Član 151(12).

⁶ ZKPK Član 307(1).

⁷ ZKPK Član 307(3).

materijal u pripremi odbrane. Materijal je uključivao video i telefonske snimke koje je tužioc planirao da koristi protiv okrivljenih. Odbrana je prigovorila nemogućnosti da pregleda i dobije video i telefonski snimak pre suđenja i zahtevala pravo da pregleda material koji su posedovali tužioc i sud. Sudija za potvrđivanje je odgovorio da će material biti pregledan na glavnom ročištu. Zahtev odbrane za ovim materijalom je odbijen.

Potvrđivanje saslušanja optužnice dopušta okrivljenom pravo da prigovori prihvatljivosti dokaza.⁸ Ali ovo pravo nije realistično ukoliko okrivljenom nije pruženo pravo da pregleda material ili da racionalno prigovori onome što je u posedu tužioca. Odbijajući pristup navodno krivičnim video i telefonskim snimcima koje je tužilaštvo planiralo da iskoristi protiv okrivljenog na suđenju je kršenje prava okrivljenog u najmanje tri oblasti.

Prvo, sud je prekršio fundamentalno princip člana 10 paragraf 1 ZKPK koji kaže da: “Okrivljeni i tužioc treba da imaju jednak status u krivičnim procedurama osim ako to nije drugačije regulisano trenutnim Zakonom”.

Drugo, odbijanje pristupa materijalu je prekršilo pravo na pregled materijala iz člana 142(2) ZKPK: “Posle završetka istrage odbrani treba da bude omogućeno da pregleda, kopira ili fotografiše sve snimke i fizičke dokaze koji su dostupni sudu”.

Treće, ne dozvoljavanje odbrani da pristupi video i telefonskim snimcima za saslušanje o potvrđivanju krši član 142 (3): “Odbrani treba da bude dozvoljeno da pregleda material, da kopira...vidljivo prigovori....kontrolise javnog tužioca o materijalu koji je za pripremu odbrane...”⁹

Neadekvatni sudski zapisnici

Pored uočene situacije u kojoj advokati odbrane nisu tretirani jednako kao i tužioc OEBS je uočio situacije gde sudski zapisnik ne reflektuje ono što se dogodilo kad su se uskratili prava okrivljenog.

16. Avgusta 2010 zapisnik sa saslušanju za potvrđivanje okružnog sudu je pokazao da je okrivljeni informisan o svojim pravima. Ova prava uključju i pravo da ne odgovori na specifična pitanja i da ne da izjavu koja može da okrivi okrivljenog ili njegove srodnike, pravo na advokata ili pravo da se sam brani i da porekne optužnicu ili da ne prihvati predstavljene dokaze u optužnici.¹⁰ Međutim, OBES je uočio da okrivljeni nije bio informisao o ni jednom od gorepomenutih prava. Ono sto je zapisnik tvrdio nije bio tačno. Okrivljeni nije bio informisan o svojim pravima.

Sud je u gore navedenom slučaju uneo u primer obrasca o saslušanju za potvrđivanje ono o čemu je okrivljeni trebao da bude saslušan pre nego da napravi document koji bi pokazao šta se zapravo desilo.

⁸ ZKPK Član 311.

⁹ ZKPK Član 142(3).

¹⁰ ZKPK Član 314.

Zahtevi javnog suđenja nisu ispunjeni

Podržavanje sudskih saslušanja u javnosti predstavlja fundamentalan princip prava na fer suđenje, održavanje pravosudnog sistema otvorenim na javni uvid i zaštita stranaka od ostvarivanja proizvoljne državne vlasti. OEBS je izveštavao o ovoj temi prethodno¹¹ međutim, do sada znatni napredak nije uočen.

Pravo na javno suđenje je propisano međunarodnim zakonom.¹² Kao deo obaveze da se osigura publicitet saslušanja vlasti moraju da osiguraju da informacija o datumu i mestu saslušanja bude spremna i dostupna javnosti.¹³

Pravni okvir Kosova je saglasan sa ovim zahtevima. On pripisuje da glavno suđenje treba da bude javno¹⁴ i da je izuzimanje javnosti dozvoljeno samo u posebnim ograničenim okolnostima.¹⁵ Saslušanje za potvrđivanje treba da bude u skladu sa istim zahtevima kao i glavno suđenje uključujući i zahtev da bude javno.¹⁶

Dodatno, OEBS je često pronalazio da je jedini način da se dobije informacija u vezi vremena i mesta saslušanja za potvrđivanje je da se lično razgovara sa sudijom koji održava saslušanje. Informaciju i pristup suđenju mogu eventualno da dobiju specifični članovi javnosti koji poznaju system ali ogromni pokušaji stvaraju barijeriju za nadgledanjem suđenja. Ovo negativno utiče na pravo optuženog i ostalih na javno suđenje.

Neadekvatno i nedovoljno objašnjenje u odlukama za potvrđivanje optužnice

OEBS je uočio skraćivanja u objašnjenju odluke o potvrđivanju optužnice. Nedostatak objašnjenja krši Međunarodni zakon o ljudskim pravima i ZKPK.

Međunarodni standardi i precedentno pravo evropskog suda za ljudska prava zahtevaju da sudovi obezbede razloge sa svoje odluke u presudama.¹⁷ Slično, ZKPK zahteva da "sve odluke donešene od strane sudije u vezi sa potvrđivanjem optužnice treba da budu praćene obrazloženjem..."¹⁸ Slično, potrebi za tačnim zapisnikom sudskog procesa obrazloženje odluka pokazuje, između ostalih stvari, da su stranke saslušane, omogućava uvid javnosti u pravosudni sistem i neophodna je za sastavljanje žalbe. Propust suda da obajсни razlog za potvrđivanje ili odbijanje optužnice krši Međunarodni zakon o ljudskim pravima.

¹¹ Vidi Sekcija za nadgledanje pravosudnog sistema (SNPS) Regorme i rezidualne brige, Mart 2006., p. 50-51 dostupnog na: http://www.osce.org/documents/mik/2006/12/22703_en.pdf.

¹² Član 6(1) Evropske konvencije o ljudskim pravima; Član 14(1), Međunarodni park o građanskim i političkim pravima; Član 10 Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima.

¹³ *G.A van Meurs v. The Netherlands*, Komunikacija br. 215/1986, U.N. Doc. CCPR/C/39/D/215/1986 (1990), dostupna na : <http://www1.umn.edu/humanrts/undocs/session39/215-1986.html>.

¹⁴ ZKPK Član 328-331.

¹⁵ ZKPK Član 329.

¹⁶ ZKPK Član 313(3).

¹⁷ Evropski sud za ljudska prava, , *Ruiz Torija v. Spain*, 9. Decembar 1994, paragraf 29; Evropski sud za ljudska prava, *Hirvisaari v Finland*, 27. Septembar 2001, paragraf 30.

¹⁸ ZKPK Član 317(1).

OEBS je nadgledao veliki broj slučaja koji nisu dovoljno obrazloženi i već izveštavao na ovu temu.¹⁹ Dok izuzeci postoje, većina odluka nastavlja da bude slabo objašnjena.

Nisu sva saslušanja za potvrđivanje slabo obrazložena

Iako mnogim saslušanjima o potvrđivanju nedostaje dovoljno obrazloženja OEBS-ov izveštaj želi da naglasi saslušanja za potvrđivanje koja su dobro obrazložena i koja takođe mogu da služe kao primer ostalima.

27. Jula 2010 u Okružnom sudu saslušanje za potvrđivanje koje je uključivalo tri okrivljena je dobro obrazloženo. Korišćenjem Krivičnog zakon Kosova²⁰ (KZK) sva tri okrivljena su optužena za neovlašćeno nabavljanje, transport, proizvodnju, razmenu i prodaju oružja.²¹ Dvoje od trojice optuženih su optužena za neovlašćeno vlasništvo, kontrolu i posedovanje ili korišćenje oružja.²² Drugi skup dvojice optuženih je optužen za organizovani kriminal.²³ Optužba za nelegalno oružje je potvrđena dok je optužba za aktivnost organizovanog kriminala odbačena.

Pre objašnjavanja obrazloženja odluke način na koji je sud doneo odluku za potvrđivanje je potvrdilo da je optužnica doneta u skladu sa članom 304-309 ZKPK. Sudija za potvrđivanje je zatim prvo proverio da li su okrivljeni razumeli optužnicu, saslušao izjave da nisu krivi, a onda saslušao prigovore od strane advokata odbrane.

Ova odluka je posebno dobro obrazložena u objašnjavanju sudskog odbijanja optužnice koja se odnosila na organizovani kriminal. Sudija za potvrđivanje je saslušao prigovore od strane odbrane koja je zastupala dvojicu okrivljenih koji su bili optuženi za organizovani kriminal, pogledao KZK, a zatim se okrenuo i Međunarodnom zakonu za dodatni savet. Odluka je diskutovala definicije koje su pronađene u KZK uključujući i termine “organizovani kriminal”²⁴ i “strukturirana grupa”.²⁵

Odluka donešena u Međunarodnom zakonu, u njegovom obrazloženju, beleži da član 2(a) Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog

¹⁹ Vidi Sekcija za nadgledanje pravosudnog sistema (SNPS) Pregled Krivično pravosudnog sistema , 31. Mart 2006, strane 24-25 dostupne na: http://www.osce.org/documents/mik/2006/12/22703_en.pdf; I 31. Oktobar 2004, strane 16-17, dostupne na : http://www.osce.org/documents/mik/2004/12/3984_en.pdf.

²⁰ Privremeni krivični zakon Kosova, proglašen Uredbom UNMIK-a br. 2003/25 , 6. Jula 2003 sa kasnijim izmenama. 6. Novembra 2008 Skupština Kosova je proglasila Zakon br. 03/L-002 o Dopunama I izmenama Privremenog krivičnog zakona Kosova čime je zakon ostao suštinski isti kao onaj iz 2003 sa samo jednim delom o dogovorima o priznanju krivice koji je dodati I imena zakona koji je promenjen u Krivični zakon Kosova, nadalje KZK.

²¹ KZK Član 327.

²² KZK Član 328.

²³ Član 274 KZK.

²⁴ Član 274(1)KZK. Termin “organizovani zločin” znači ozbiljan zločin počinjen od stran strukturirane grupe.

²⁵ Član 274(4) KZK. Termin “strukturirana grupa” znači grupa od tri ili više osoba koja nije slučajno formirana za neposredno počinjenje prekršaja.

kriminala²⁶ koji definiše termin “organizovana kriminalna grupa” takođe zahteva minimum tri osobe koje deluju u sprezi sa ciljem počinjenja ozbiljnog zločina pred strukturiranom grupom koja može da izloži pojedinca optužbi za organizovani kriminal, formirana.

U pregledu, dok je OEBS beležio gore navedenu odluku o potvrđivanju kao dobro obrazloženu ovaj slučaj je takođe zabeležen kao jedan izuzetak među većinom nadgledanih slučajeva.

Preporuke

Sudovima

- Saslušanja o potvrđivanju treba da budu u skladu sa zahtevima za javno suđenje iz ZKPK a ovo uključuje i objavljivanje vremena i mesta saslušanja..
- Posle završetka saslušanja za potvrđivanje obezbediti zapisnik sa tačnim informacijama.
- Odluka o potvrđivanju optužnice treba da bude dovoljno obrazložena.
- Sudovi treba da asistiraju pri transferu relevantnog materijala odbrani, materijala koji poseduju tužioci ili sud,.

Tužiocima

- Tužioci trebaju da proslede sav relevantan materijal odbrani.

Pravosudnom institutu Kosova

- Trenirati sudije i tužioce o potrebi za prosljeđivanjem dokaza odbrani, pisanju ispravnog zapisnika, održavanju javnih suđenja i pisanju obrazloženih odluka o potvrđivanju optužnice.

²⁶ Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, Generalna Skupština UN-a, Rezolucija 55/25 od 15. Novembra 2000, stupio na snagu 29. Septembra 2003.